

แนวคิดและแรงบันดาลใจของการสร้างสรรค์นิทานและตัวละครเอกในนิทาน วัดเกาะ “เทพสามฤดู”

Concepts and Inspiration of Creating the Tale and Main Characters in Wat Koh “Thep Sam Ruedu”

ภัทรธรณ์ แสนพินิจ*

Pattaradhorn Sanpinit

สมพรนุช ตันศรีสุข

Sompornnuch Tansrisook

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

*pattarathorn.san@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิทานวัดเกาะเรื่องสามฤดูฉบับ รศ. 108 และเทพละคร
เทพสามฤดูที่เผยแพร่ล่าสุดจำนวน 69 ตอน เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและแรงบันดาลใจการสร้างสรรค
กับตัวละครเอก ผลการศึกษาพบว่า มีแนวคิดหลักตามขนบนิทานไทย และสอดคล้องกับคำสอนพุทธศาสนา
ได้แก่ กรรม ความไม่เที่ยง ความทุกข์จากการพลัดพราก เป็นต้น การดำเนินเรื่องมีแบบแผนอย่างนิทาน
สากลที่มีแก่นเรื่องแนวประโลมโลก ตั้งแต่เริ่มต้นด้วยเหตุการณ์การเนรเทศพระโอรสยักษราหูออกนอกเมือง
ทำให้เกิดการพลัดพรากระหว่างแม่และลูกนำไปสู่เรื่องราวการผจญภัยของตัวเอกโดยมีผู้ช่วยเหลือ
การแสวงหาความรักและครองคู่ซึ่งปรากฏแนวคิดเรื่องการสมรสผิดธรรมชาติ และการปราบพญามารร้าย
ตามแนวคิดของธรรมะย่อมชนะอธรรม ส่วนตัวละครเอกเป็นเหล่าเทพเจ้าสามพระองค์ที่ได้รับบัญชาให้
มาจุติในร่างมนุษย์เดียวกันและสลับกันปรากฏตัวตามการผันเปลี่ยนของฤดูกาล ได้แก่ พระราหู นางจินดา
เมขลา และพระพิรุณ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจหนึ่งจากเทวดานานและนิทานอธิบายเหตุธรรมชาติโดยมี
แนวคิดการอวตารหรือการแบ่งภาค และบุคลาธิษฐานธรรมชาติจากการรวมกลุ่มตัวละครเทพที่สัมพันธ์
กับปรากฏการณ์ธรรมชาติบนท้องฟ้า

คำสำคัญ : นิทานวัดเกาะ เทพสามฤดู การสร้างสรรค์ แรงบันดาลใจ

Abstract

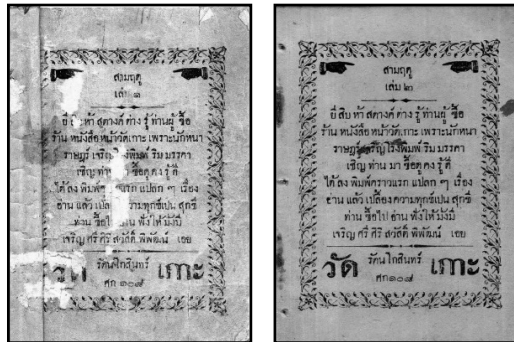
This article studies a Wat Koh tale entitled “SAM RUEDU” in Ratanakosin Era 108 version and 69 episodes of Thep Sam Ruedu and it analyzes concepts and inspiration for creating the tale and main characters. The result shows that the tale and drama contain main concepts based on Thai storytelling tradition and are consistent with the teachings of Buddhism which are karma, impermanence, and suffering from separation. The plot pattern is similar to a universal story with a melodramatic theme. This can be seen from the beginning. There was a deportation event that caused the separation between mother and son, Rahu as a deportee, the adventures of the protagonist with helpers, the search for mates with an unnaturally sexual concept, and the suppression of the devil according to the concepts of “good always triumphs over evil.” The protagonists are three gods who are commanded to be reincarnated in the form of human beings and alternately appear in different seasons, namely, Phra Rahu, Nang Jinda Mekhala, and Phra Pheeroon. These god characters were inspired by myths and tales describing natural causes based on the incarnation and the concept of personification of nature that is associated with sky phenomena.

Keywords : Wat Koh, Thep–Sam–Rigdu, creation, inspiration

บทนำ

การเกิดขึ้นมาของนิทานนั้นเกิดจากความต้องการของสังคม มนุษย์รู้จักการเล่าและการฟังนิทานมาเป็นระยะเวลาานาน จัดว่าเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มาแต่โบราณ จุดประสงค์ดั้งเดิมเป็นไปเพื่อความบันเทิงในยามว่าง และสนองความต้องการเพื่อสืบทอดเรื่องราวในศาสนา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้นิทานเกิดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก เช่น นิทานเกี่ยวกับเทพเจ้า นิทานสอนใจ และนิทานเกี่ยวกับสัตว์ เป็นต้น ทั้งนี้แหล่งกำเนิดนิทานนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่งในโลก (Thompson, 1997)

ในประเทศไทยมีการตีพิมพ์นิทานในช่วงปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยนั้นมีการจัดตั้งโรงพิมพ์ขึ้นหลายแห่งจนในสมัยรัชกาลที่ 5 โรงพิมพ์ราษฎร์เจริญหรือโรงพิมพ์วัดเกาะ ได้ตั้งขึ้นเป็นโรงพิมพ์ที่ผลิตงานพิมพ์จากต้นฉบับสมุดข่อย วรรณคดีเก่าและเรื่องที่นักเขียนของโรงพิมพ์แต่งขึ้นเอง โดยนายบุศย์ นายพลอย นายเจริญและแม่มณฑา (Chotamra, 1969) เรื่องที่แต่งส่วนใหญ่เน้นผู้แต่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลายแหล่ง (Sujachaya, 2014) ซึ่งผ่านการนำไปแต่งเติมเรื่องและดัดแปลงเนื้อหาเพื่อความบันเทิงและชวนให้น่าติดตามขึ้น หนังสือที่จัดพิมพ์มีอยู่หลายประเภท ได้แก่ หนังสือ พงศาวดาร เรื่องศาสนา สุภาษิต ตำรา เพลงพื้นบ้าน นิทานคำกลอน เป็นต้น สำหรับนิทานเลื่องชื่อของโรงพิมพ์วัดเกาะ เช่น พระอภัยมณี ขุนช้าง-ขุนแผน แก้วหน้าม้า นางอุทัยเทวี สังข์ทอง และสามฤดู

รูปที่ 1 ต้นฉบับนิทานวัดเกาะเรื่องสามฤดู รศ. 108

นิทานสามฤดู เป็นหนึ่งในนิทานคำกลอนของวัดเกาะได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในปี รศ. 108 หรือตรงกับ พ.ศ. 2432 โดยไม่ได้ระบุชื่อผู้แต่ง แต่ระบุข้อความบนหน้าปกไว้ว่า “ยี่สิบห้าสวดต่างรู้ท่านผู้ซื้อ ร้านหนังสือหน้าวัดเกาะเพราะนักหนา ราชครูเจริญโรงพิมพ์ริมรรคา เชิญท่านมาซื้อดูคงรู้ดี ได้ลงพิมพ์ คราวแรกแปลก ๆ เรื่องอ่านแล้วเปลื้องความทุกข์เป็นสุขชี ท่านซื้อไปอ่านฟังให้มันมี เจริญศรีศิริสวัสดิ์ พิพัฒน์เอย”

แม้ว่าช่วงนั้นนิทานสามฤดูอาจจะไม่ได้รับความนิยมมากเท่ากับนิทานบางเรื่องของวัดเกาะ จนกระทั่ง พ.ศ. 2500 การพิมพ์นิทานคำกลอนเริ่มลดลงจนเลิกพิมพ์ไปในที่สุด แต่ในสมัยถัดมากลับทวีความนิยมมากขึ้นจนถึงขั้นนำไปใช้เป็นบทละครที่ถ่ายทอดทางโทรทัศน์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 โดยบริษัทดารafil์ม ได้ผลิตภาพยนตร์โทรทัศน์ใช้ชื่อเรื่อง “ฝนสามฤดู” เพื่อออกฉายทางโทรทัศน์จนได้รับความนิยมจึงถูกนำมาสร้างใหม่เป็นละครอีกครั้งนับตั้งแต่นั้น โดยสามเศียร ดิฉัน วิดีโอ โปรดักชั่นได้นำนิทานพื้นบ้าน มาทำใหม่ในชื่อ “เทพสามฤดู” กลับมาเป็นละครจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยยังคงรูปแบบเนื้อหาและตัวละครหลักจากนิทาน ได้แก่ พระพิรุณ นางจินดาเมขลา และพระราหู

รูปที่ 2 ภาพปกละครโทรทัศน์จากนิทานสามฤดูสู่จอแก้ว

เมื่อเข้าสู่จอแก้ว การตั้งชื่อละครถูกปรับจากสามฤดูเป็นชื่อใหม่คือ ฝนสามฤดู และในที่สุดเป็นเทพสามฤดู เพื่อเน้นบทบาทของตัวละครเอกทั้งสามที่เป็นเทพเจ้าซึ่งจัดว่าเป็นละครที่ได้รับความนิยมมากและนำกลับมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ใหม่หลายครั้ง จึงทำให้นิทานพื้นบ้านที่เป็นของเก่าได้กลับมานำเสนอใหม่ และปรับให้เข้ากับบริบทสังคมปัจจุบัน กล่าวว่านิทานพื้นบ้านไทยได้กลับมามีชีวิตอยู่ในภพใหม่ (Na Thalang, 2016) ซึ่งเห็นว่าละครแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้สืบทอดและดำรงอยู่ในวัฒนธรรมไทยและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีไทย (Thitathan, 1994) จนถึงปัจจุบัน

เนื้อเรื่องย่อของนิทานเป็นการเล่าถึงเทพสามพระองค์ได้ลงมาจุติยังนครอุดมที่มีท้าวตรีภพเป็นเจ้าของเมือง หลังได้ทำพิธีบวงสรวงต่อพระอิศวรเพื่อขอพระโอรส เทพทั้งสามพร้อมใจกันลงมาจุติสลับสับเปลี่ยนออกมาตามฤดูกาล โดยฤดูร้อนจะเป็นพระราหู ฤดูฝนเป็นพระพิรุณ และฤดูหนาวเป็นนางจินดาเมขลา เมื่อพระมเหสีมีพระประสูติกาลในช่วงฤดูร้อนทำให้เด็กที่เกิดมาอยู่ในรูปลักษณะของยักษ์ราหูเป็นเหตุให้ทุกคนหวาดกลัว แม้กระนั้นโหราจารย์ยังถูกว่าจ้างจากพระมเหสีองค์ครองให้เพ็ดทูลต่อองค์เหนือหัวว่าพระโอรสเป็นกาลกิณีแก่บ้านเมืองทำให้ท้าวตรีภพสั่งให้เนรเทศพระโอรส แต่ราหูได้รับการช่วยเหลือจากพระฤๅษี ท่านได้ชุบเลี้ยงและสอนวิชาจนเติบโตใหญ่ ส่วนฝ่ายพระมเหสีถูกใส่ร้ายว่าแอบคบชู้กับยักษ์ จึงทำให้ถูกเนรเทศภายหลัง แต่ได้รับความช่วยเหลือจากพระฤๅษีโคบุตร ฝ่ายเทพสามฤดูได้ร่ำเรียนวิชากับพระฤๅษีโคตมจนครบถ้วนแล้วพระฤๅษีได้ขอประทานอาวุธจากพระอิศวรให้ไว้ใช้ป้องกันตัว หลังจากนั้นทั้งสามก็ได้พบแม่เมณีนี่แต่ไม่นานแม่เมณีนี่ก็ถูกลักพาตัวไปยังเมืองยักษ์ เมื่อเทพทั้งสามเจริญวัยขึ้นพระพิรุณได้หลงรักนางไม้และมีบุตรด้วยกัน ครั้นฤดูร้อนพระราหูเดินทางไปยังนครโรมิสัยและได้รับพวงมาลัยเสี่ยงคู่จากนางสุวรรณอัมพร ส่วนนางอัปสรสวรรค์ผู้เป็นน้องสาวของสุวรรณอัมพรได้เป็นชายาของพระพิรุณ และนางจินดาเมขลาได้ครองคู่กับพระอิศวรในตอนท้าย หลังจากเทพทั้งสามปราบพญามารร้ายได้สำเร็จ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดการสร้างสรรค่นิทานและแรงบันดาลใจการสร้างสรรคตัวละครเอกในนิทานเทพสามฤดู

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่มุ่งศึกษาเรื่องตัวละครในนิทานเทพสามฤดูโดยเฉพาะพบว่า ยังไม่มีงานที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าวโดยตรง แต่มีงานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมชาวบ้านจากวัดเกาะหรือหนังสือวัดเกาะ ดังเช่น Yuyen (2003) ศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในวรรณกรรมชาวบ้านจากวัดเกาะพบว่า มีนิทานทั้งหมดจำนวน 121 เรื่อง และพบว่าผู้แต่งนิทานนิยมใช้ชื่อตัวละครเอก อาวุธวิเศษ และลักษณะเด่นในนิทานมาตั้งขึ้นเป็นชื่อนิทานต่าง ๆ ผู้วิจัยสนใจในประเด็นประวัติความเป็นมาของการเกิดนิทานวัดเกาะ และกลวิธีการสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิง ในงานวิจัยดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิง ส่วนใหญ่พบว่าตัวละครมีความงดงามด้านรูปโฉม สติปัญญา และมีความสามารถต่าง ๆ ในการรอดพ้นจากอันตรายยากับขัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นทัศนะของผู้แต่งนิทานวัดเกาะต่อผู้หญิง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ทราบว่าการสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่เกี่ยวข้องกับ

การใช้ตำนานเทพปกรณัมโบราณเข้ามาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทบาทของตัวละครด้วย จึงทำให้นิทานมีความน่าสนใจและชวนติดตาม นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยหนึ่งศึกษาระบบนิทานไทยที่ปรากฏ อนุภาคสมปาสที่ผิดธรรมชาติของ Chaowlitprapan (2006) พบว่าในนิทานไทยส่วนใหญ่มีฉากของการสมปาสต่างเผ่าพันธุ์อย่างแพร่หลาย เช่น การสมปาสกับยักษ์ การสมปาสกับกินรี การสมปาสกับสัตว์ เป็นต้น ซึ่งอนุภาคสมปาสที่ผิดธรรมชาติเป็นอนุภาคสากลที่พบในนิทานทั่วโลก และมีความแตกต่างไปตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ในประเด็นดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับนิทานเทพสามฤดูที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาพบว่า มีการสมปาสผิดธรรมชาติเช่นเดียวกับนิทานไทยเรื่องอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดของผู้แต่งและสะท้อนคติความเชื่อและค่านิยมของคนไทย

กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ประเด็นเรื่องตัวละครและนิทานไทยเป็นประเด็นที่สำคัญและได้รับความสนใจในการศึกษา อย่างไรก็ตามยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาตัวละครเอกในนิทานเทพสามฤดูโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยตั้งคำถามตั้งต้นไว้ว่าแนวคิดของนิทานและการสร้างตัวละครเอกในนิทานเทพสามฤดูเป็นอย่างไร โดยพิจารณาจากโครงเรื่องและตัวละครเอกในนิทาน เพื่อพิสูจน์สมมติฐานว่าแนวคิดของนิทานมีลักษณะตามแบบฉบับของนิทานไทยและสอดคล้องกับแนวคิดพุทธศาสนา ตัวละครเอกมีภูมิหลังซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากเวทตำนานและนิทานอธิบายเหตุ สอดคล้องกับบทบาทและความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นสำคัญ เพื่อให้เข้าใจแนวคิดการสร้างสรรค์เรื่องและตัวละครอันทำให้นิทานมีความสนุกสนาน ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าของแหล่งที่มาสำคัญคือ เวทตำนานอันสะท้อนให้เห็นความคิดและความเชื่อของมนุษย์ในเรื่องเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ธรรมชาติ

วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาโครงเรื่องจากต้นฉบับนิทานสามฤดูของวัดเกาะฉบับ รศ. 108 จำนวน 2 ฉบับและประกอบกับ เทปละครเรื่องเทพสามฤดูที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์เมื่อปี พ.ศ. 2560-2561 ซึ่งมีการบันทึกเทปและเผยแพร่ใน YouTube จำนวน 69 ตอน และรวบรวมข้อมูลจากเวทตำนาน กรณีศึกษาเฉพาะตัวละครเทพสามฤดู แล้วนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์

ตอนที่ 1 แนวคิดหลักในการสร้างสรรค์นิทานเทพสามฤดู

จากโครงเรื่องนิทาน “เทพสามฤดู” ไม่ได้มีลักษณะที่ซับซ้อนเกินที่จะทำความเข้าใจนัก โดยมีแนวคิดหลักที่สำคัญอยู่ไม่มากนักจะทำหน้าที่เล่าเรื่องให้น่าสนใจและชวนติดตาม เพราะการอ่านหรือการชมละครที่เป็นไปเพื่อความบันเทิงใจอันเป็นจุดประสงค์หลัก หากจะจัดประเภทของนิทานตามเนื้อเรื่องตรงกับลักษณะของนิทานประเภทเทพนิยายมหัศจรรย์ แต่ในนิทานไทยมีทั้งโครงสร้างและลักษณะเฉพาะอย่างไทยแท้ เช่น พฤติกรรมตัวเอก ปัญหาและอุปสรรคของตัวเอกอันเป็นเหตุให้ต้องพลัดพราก เป็นต้น ชี้ให้เห็นว่าเมื่อศึกษาเรื่องดังกล่าวแล้วจะเข้าใจความคิดของคนไทยในระดับหนึ่งผ่านการเล่าขานนิทานไทยเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนสังคม ดังนั้น นิทานสามฤดูจึงมีลักษณะเฉพาะอันมีพื้นฐานแนวคิดหลักตามแบบฉบับนิทานไทย ซึ่งผู้วิจัยจะยกบทกลอนจากต้นฉบับนิทานสามฤดูมาประกอบ ดังนี้

1.1 แนวคิดเรื่องธรรมะชนะธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดหลักที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมและถือเป็นภาพในอุดมคติที่เป็นสากลสำหรับการสร้างสรรค์นิทานต่าง ๆ ด้วยแนวคิดนี้ คือ การทำความดีเพื่อชนะความชั่ว โดยตัวละครเอกมักต้องอาศัยเวลาในการพิสูจน์ความดีของตนเอง จนกระทั่งตอนท้ายตัวละครจึงจะได้รับการยอมรับและการยกย่องจากผู้คนในสังคม แนวคิดดังกล่าวมักจะพบมากในนิทานพื้นบ้านของไทย

1.2 แนวความคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ การแก่งแย่งชิงดี ความอิจฉาริษยา และความขัดแย้ง ธรรมชาติของมนุษย์คือการมีกิเลส ความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นธรรมชาติของโลกซึ่งไม่ว่ายุคสมัยใดก็ไม่พ้นความจริงในข้อนี้ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพจิตใจของคนทุกระดับชั้นในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ยังคงเป็นภาพสะท้อนของปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว คือ การแก่งแย่งชิงดีและความอิจฉาริษยาระหว่างเมียหลวงและเมียน้อย โดยส่วนมากจะเป็นภาพของเมียหลวงที่ถูกกระทำจากเมียน้อยที่มีความต้องการจะเหนือกว่าและได้ครอบครองทุกสิ่ง ดังความตอนหนึ่งในนิทานที่บรรยายความต้องการของพระมเหสีฝ่ายซ้ายหมายจะใส่ความพระมเหสีฝ่ายขวาว่าเป็นชู้กับยักษ์จนนางได้รับโทษทัณฑ์ในที่สุด ดังนี้

“ ฝ่ายอนงค์องค์สุทนต์ศรีศรีมี	มะเหสีฝ่ายซ้ายพระไทยหมาง
ให้แค้นเคืองนางกษัตริย์ขัตติระคาง	หมายจะล้างชีวันให้บัลโลย
พอได้ทีที่ท้าวเธอพิโรธ	สมปโยชนยินดีจะมีไหน
นางคนโปรดจะทำให้หน้าใจ	จะใส่ไคล้เคลือบแฝงแต่เล่ห์กล”

1.3 แนวคิดเรื่องความจริงของชีวิตเป็นทุกข์จากการพลัดพราก เป็นแนวคิดที่สะท้อนชีวิตจริงของมนุษย์ที่เป็นทุกข์และมนุษย์ไม่ประสงค์ประสพคือการพลัดพราก ในนิทานมีการปฐมเหตุเริ่มต้นด้วยเหตุการณ์ของพระโอรสเกิดมาเป็นยักษ์ราหู ทำให้พระบิดากริ้วและเข้าใจผิดว่าไม่ใช่บุตรของตนจึงเนรเทศออกจากเมือง และสั่งให้เอาไปลอยแพเพื่อให้ตายไปเองในที่สุด ดังบทกลอนตอนหนึ่ง ดังนี้

“ ท้าวตริภพตบพระแท่นแสนพิโรธ	อ้ายรากโซษยักษ์มาแต่ไหน
ลูกปีศาจชาติชั่วตัวจัญไร	ออกมาได้วิ่งเล่นเจรจา
ไม่เคยเห็นเช่นนี้ลูกผีเปรต	พระทรงเดชกวัดแกว่งพระแสงร่า
จะฟาดฟันจัญไรในพารา	จึงบัญชาสั่งสี่เสนีนาย
เอามันใส่แพน้อยไปลอยน้ำ	ให้พันลำเขตรแควกระแสนาย
ไปรอลงเสียในท้องทะเลทราย	ให้มันวายชีวาในสาชล”

เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การพลัดพรากระหว่างแม่และลูกซึ่งมีความรักผูกพันอย่างแนบแน่นเป็นการแสดงภาพของชั่วตรงข้ามระหว่างความสัมพันธ์ของพ่อกับลูก แม้ลูกจะเกิดมาอัปลักษณ์มากเพียงใดแต่ผู้เป็นแม่ก็มีความรักมั่นคงและพยายามจะปกป้องลูกของตนให้พ้นภัยด้วยความรักอันบริสุทธิ์จากผู้เป็นแม่ ดังความตอนหนึ่ง ดังนี้

“ เห็นโอรสยิ่งกำสรดกรแสงให้	กอดเข้าไว้กับอุรุมารศรี
รำพรรณว่าขวัญแม่ตั้งแต่นี้	ก็จะมีได้พบประสพกัน
แม่ไปทูลขอเจ้าท้าวไม่โปรด	กลับคาดโทษมารดาถึงอาสัญ
แม่ไม่อยู่สู้ตายวายชีวัน	ไปด้วยกันกับเจ้าให้เขาลอย”

ตลอดจนเรื่องราวความรักและความสัมพันธ์ก่อนจะกลายเป็นคู่รักมักเกิดความเข้าใจผิดระหว่างตัวละครภายในเรื่อง และต้องใช้เวลาในการคลี่คลายปัญหาของตัวละครเพื่อดำเนินเรื่องไปจนถึงฉากจบด้วยดี ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมักพบมากในนิทานพื้นบ้านของไทยหลายเรื่อง ในลักษณะที่ตัวเอกมักอยู่ท่ามกลางความอิจฉาริษยาและการแก่งแย่งชิงดีกัน อันส่งผลให้ตัวเอกต้องถูกขับไล่ ทำให้ประสบการพลัดพรากจากกันเป็นแนวคิดที่พบบ่อยในนิทานมหัศจรรย์ เช่น พระสุธน ท้าวปาจิตตังนางอรพิม สังข์ทอง จำปาสีตัน เป็นต้น (Nimmanhaemin, 2008) ด้วยลักษณะโครงเรื่องดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามว่าเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ ก็เหมือนกันไปหมด ทั้งนี้ เพราะหนีไม่พ้นเรื่องความอิจฉาริษยาระหว่างเมียหลวงกับเมียน้อย การพลัดพราก และความขัดแย้ง เหตุการณ์เหล่านี้เองที่ประกอบเข้าเป็นนิทานแบบที่เรียกว่า “จักร ๆ วงศ์ ๆ” (Thitathan, 1994) ซึ่งลักษณะที่พบเป็นภาพสะท้อนของสังคมไทยอันมีพื้นฐานมาจากความเป็นจริงซึ่งเป็นประเด็นปัญหาว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

1.4 แนวคิดทางพุทธศาสนาในเรื่องกรรม ความไม่แน่นอนของชีวิต และการเกิดในภพชาติใหม่ เป็นแนวความคิดที่มักพบบ่อยและแทรกอยู่ในวรรณคดีประเภทนิทาน ซึ่งสอดคล้องกับเหตุผลของ Debyasuvarn (1972) ได้อธิบายไว้ว่า “วรรณคดีนิทานไทยเป็นวรรณคดีของคนที่ผ่านมาโลกมามาก คนที่เห็นชีวิตอย่างแยบยลแล้วจะมีปรัชญาเป็นแบบเดียวกันทางพุทธศาสนา คือ ยึดพระรัตนตรัย เชื่อเรื่องบุญบาป กรรม วิบาก การใช้ผลของกรรม” กวีไทยจึงไม่แสดงปัญหาอย่างชาวตะวันตก เพราะกวีไทยเชื่อตามพุทธศาสนาแล้วมองโลกเป็นเช่นนั้น” ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวมีในนิทานเรื่องนี้เช่นกัน ซึ่งตัวละครยอมรับว่าทุกข์เกิดจากกรรม ดังบทกลอนตอนหนึ่งในเหตุการณ์ของพระโอรสได้รำพึงรำพันกับพระมารดาหลังถูกพระบิดาเนรเทศออกจากเมือง ดังนี้

“รำพรรณทูลมารดาไสการ้า	ลูกเกิดมามีกำมั่วทำไฉน
พระบิดาไม่เลี้ยงไว้เวียงไชย	ต้องจำไกลมารดาขอลาจร
แม้อยู่หลังจรงระวังพระองค์เกิด	อย่าให้เกิดความผิดติดพันผ่อน
ถ้าลูกจากแม่ไปไม่ม้วยมรณ์	กับมารดรคงได้พบประสพกัน
นางฟังคำโอรสพจนาคถ์	ดังเทวราชเชือดฉะด้วยพระขรรค์
นางสรวมกอดโอรสเข้าจบบัลย์	ว่ารำพรรณพรรณนาไสกาโลย”

รวมถึงการบรรยายสัจธรรมตามหลักคำสอนพุทธศาสนา คือ “ไตรลักษณ์” ดังความตอนหนึ่ง

“เชิญพระแม้อยู่หลังในวังหลวง	อย่าเพนท่วงลูกยาถึงอาสัณ
เกิดเป็นคนแล้วคงตายวายชีวัน	กายเพนอันสูญหายไม่จริง”

แม้ว่ายังคงรูปแบบของต้นเรื่องที่พรรณนาถึงความระทมทุกข์จากการพลัดพรากระหว่างมารดาและบุตรแล้ว อันเป็นลักษณะที่มักพบได้ทั่วไปในนิทานพื้นบ้านที่บรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก และการพลัดพรากจากกันในตอนต้นซึ่งก็พบในนิทานเรื่องนี้เช่นกัน ยังมีการกล่าวถึงความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ในชาติภพหน้าตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังบทกลอนในนิทานตอนหนึ่ง ดังนี้

“ไอ้ลูกรักจักจากแม่ไปแต่น้อย	จะล่องลอยสาชลไปไหน
ฟังออกมาไม่ถึงวันจะบัลโลย	แม่อีกไม่อยู่แล้วนะแก้วตา
จะตายตามทรมาสวาสดีเกิดชาติใหม่	จะขอให้ทรงยศโอรสา
ให้ประสพพบกันกับมารดา	นางโสกาครวญคร่ำรำไพโร”

1.5 แนวคิดการสมพาสที่ผิดธรรมชาติ มีการจับคู่ตัวละครในนิทานที่มีความสัมพันธ์แบบความรักข้ามสายพันธุ์จำนวนหนึ่ง ได้แก่ คู่ของเทพพระพิรุณกับผีนางไม้ และคู่ยักษ์ราหูกับมนุษย์ผู้หญิง เป็นต้น ซึ่งสะท้อนแนวคิดการสมพาสที่ผิดธรรมชาติ สามารถสื่อความไปถึงมิติทางวัฒนธรรมที่สะท้อนคติความเชื่อและค่านิยมของสังคมเกี่ยวกับการเลือกคู่และคุณสมบัติของคู่ครองในอุดมคติ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นร่องรอยการรับอิทธิพลความคิดความเชื่อจากอินเดียผ่านพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น ความคิดเรื่องยักษ์ ความคิดเรื่องเทพเจ้า เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อรับเข้ามาแล้วก็ปรับให้เข้ากับความคิดและความเชื่อที่มีอยู่เดิมของสังคมไทยด้วย (Chaowlitprapan, 2006) ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครแบบอื่นในนิทานได้สะท้อนแนวคิดให้เห็นความสัมพันธ์หลายรูปแบบ ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างพระเอกกับนางเอก เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะสากลและเป็นแบบแผนหนึ่งในนิทานเรื่องนี้

1.6 แนวคิดเรื่องตัวละครผู้ช่วยเหลือ ตัวละครผู้ช่วยเหลือมักจะปรากฏในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ เป็นตัวละครที่เป็นได้ทั้งมนุษย์ ครึ่งมนุษย์ ครึ่งสัตว์และรูปลักษณะมหัศจรรย์ ตัวละครผู้ช่วยเหลือแต่ละตัวมีอิทธิฤทธิ์ มีอาวุธวิเศษ และมีความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์ ทำหน้าที่หลักคือช่วยเหลือตัวละครเอกทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้ายให้ปฏิบัติภารกิจจนสำเร็จ ส่งผลให้ตัวละครผู้ช่วยเหลือมีบทบาทเคียงคู่กับตัวละครเอกในเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความเหมือนกับเรื่องรามายณะที่อาจจะเป็นต้นเค้าของรูปแบบแนวคิดดังกล่าว จากตัวละครเอกกับผู้ช่วยเหลือของพระราม คือหนุมาน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างสรรค์เรื่องราวต่าง ๆ มักมีแนวความคิดนี้ให้เห็นอยู่เสมอ เช่นเดียวกับในนิทานสามฤดูที่ซุบซิบาบทของตัวละครผู้ช่วยเหลือไว้ ซึ่งตัวละครดังกล่าวมีความเป็นเอกลักษณ์ เพราะเป็นผีไทยที่เรียกขานกันว่า “ผีกระหัง” (ผีชนิดหนึ่งที่ถือว่าเข้าสิงในตัวผู้ชาย เชื่อกันว่าเดิมเป็นผู้ชายที่เรียนวิชาอาคมแก่กล้าเข้าก็มีปีกมีหาง จะไปไหนก็ใช้กระดิ่งต่างปีก สากดำขาวต่างขา สากกะเบือต่างหาง ชอบกินของโสโครก มักมาคู่กับกระสือ ซึ่งเข้าสิงในตัวผู้หญิง) ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดเรื่องผีสางในวัฒนธรรมของไทย ดังความตอนหนึ่งในนิทาน

“จะกล่าวถึง <u>อ้ายงักระหังเปรต</u>	สถิตยในหิมเวศเปนเพศผี
แต่ก่อนนั้นมันเปนคนกายตนดี	อยู่ถื่นที่เรือนบ้านมีภรรยา”

เมื่อผีกระหังได้พบกับพระราหูกุมารและพระฤๅษีจึงได้สวมบทบาทของตัวละครผู้ช่วยเหลือนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาดังความตอนหนึ่งในนิทานเป็นคำพูดของพระฤๅษีที่สั่งให้ผีกระหังชื่อว่า “งั” เป็นผู้ดูแลและรับใช้พระราหูกุมาร ดังความตอนหนึ่งว่า

“อ้ายกะหังงังัไพรเอาไวด้วย	<u>จะได้ช่วยหน่อภษัตริย์เมื่อขัดสน</u>
แล้วบอกกับงังัป่ามึงอย่าชน	<u>คอยเปนคนเลี้ยงดูพระกุมาร</u>
อ้ายงังัป่ากราบกำประนมหัตถ์	<u>มิได้ขัดบัญชาที่ว่าขาน</u>
ตามสุดแท้แต่องค์พระทรงญาณ	<u>จะโปรดปรานเมตตาด้วยปรานี”</u>

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงฤทธิ์เดชของตัวละครผู้ช่วยเหลือ แม้จะเป็นผีกระหังแต่ก็มีอิทธิฤทธิ์มากนักเป็นการสร้างสรรค์นิทานให้มีความน่าสนใจด้วยตัวละครผู้ช่วยเหลือตามลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นเคียงคู่กับตัวละครเอกตอนต้นเรื่องคือ ยักษ์ราหู ดังความตอนหนึ่งที่บรรยายถึงฤทธิ์ของงักระหังไพร

“พระสิทธิอาจารย์บอกหลานรัก	<u>อ้ายนี้มันวิเศษเปนเพศผี</u>
ใครฆ่าฟันมันไม่ตายวายชีวี	<u>มันเปนผีดิบอยู่ไม่รู้วาย</u>

มันกลับกลายเป็นหลายเพศวิเศษนัก
เพนเพื่อนองค์หลานยารักษากาย

พระหลานรักเอาไว้ใช้เหมือนใจหมาย
แม่นไปกายภาคหน้าหน้าจะถาวร”

จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสร้างตัวละครผู้ช่วยเหลือมีบทบาทและรูปลักษณ์เฉพาะของตัวละครให้เป็นที่ยึดจำแก่ผู้อ่าน อีกทั้งยังมีอำนาจในการแสดงความสามารถของตนในการช่วยเหลือ เช่น การต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามร่วมกับตัวละครเอก ถือเป็นการนำเข้ามาเสริมเพื่อประกอบการดำเนินเรื่องของตัวละครเอกในฐานะของตัวช่วยอย่างหนึ่ง ทั้งยังใช้เพื่อสื่อความคิดและทัศนคติบางประการผ่านตัวละครผู้ช่วยเหลือ เช่น ความสำคัญของจิตใจที่ตึงต้ามมากกว่ารูปลักษณ์ภายนอก ความช่วยเหลือต่างตอบแทนเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากคำสาป การให้ออกาสและรู้จักการให้อภัย และมิตรภาพต่างชนชั้นและสายพันธุ์

นอกจากนี้ในนิทานยังมีเรื่องราวและเหตุการณ์ที่ทำให้เห็นร่องรอยของอิทธิพลจากอินเดียในเหตุการณ์ตอนหนึ่งคือ การเสียดวงมณีของนางสุวรรณอัมพรเพื่อเลือกคู่ นางได้โยนดวงมณีให้ยักษ์ราหู ทำให้พระราชาทรงผิดหวังที่พระธิดาเลือกยักษ์เป็นคู่ครองจึงเนรเทศพระธิดาและพระราชธิดาออกจากพระราชวัง และให้ทั้งคู่ไปอยู่ในกระท่อมหลังวัง ซึ่งมีลักษณะเหมือนนิทานเรื่องสังข์ทองทั้งตอนกำเนิดกุมารและถูกเนรเทศกับเหตุการณ์ตอนเสียดวงมณี สำหรับเหตุการณ์การเลือกคู่นั้นมีเค้าโครงความคิดบางตอนพ้องกันกับนิทานอินเดีย 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเจ้าสาวลิงที่เจ้าชายทั้ง 7 เสียดวงมณี เจ้าชายองค์เล็กยิงไปถูกต้นไม้ทำให้พระองค์ต้องได้ลิงเป็นคู่ (Peerasathien, 1986) และเรื่องของท้าววิกรมมาทิตย์ ตอนเลือกคู่นิยายเบงกาลีของอินเดียซึ่งมีเรื่องการเลือกคู่ของพระธิดา มีกษัตริย์จากเมืองต่าง ๆ มาชุมนุม ท้าววิกรมมาทิตย์ทรงปลอมพระองค์เป็นคนบ้าและพิการ พระธิดาทรงสวมมาลัยชายพิการจนทำให้พระราชาก็วิ่งไล่ทั้งคู่ไปอยู่นอกพระราชวัง (Raksamani, 2004) และจบลงในการทำงานเดียวกันกับนิทานสังข์ทองและสามฤดู ทำให้เห็นว่าโครงเรื่องของนิทานมีความคิดพ้องกับแบบเรื่องของนิทานสากล และชี้ให้เห็นร่องรอยของอิทธิพลของนิทานอินเดีย และรูปแบบสากลของนิทานแนวเรื่องประโลมโลกอย่างหนึ่ง

ตอนที่ 2 แนวคิดหลักกับแรงบันดาลใจสู่การสร้างสรรคตัวละครเอกในนิทานเทพสามฤดู

ผู้เขียนนิทานได้เลือกสรรตัวละครเอกทั้งสามมาเป็นอย่างดี โดยมีแรงบันดาลใจในการเลือกตัวละครจากเทพเจ้า ได้แก่ พระพิรุณ นางจินดาเมขลา และพระราหู ทั้งสามอยู่ในฐานะของเทพเจ้าซึ่งได้รับบัญชาจากสวรรค์ให้ลงมาจุติในร่างเดียวกัน แต่จะสลับผันเปลี่ยนออกมาทีละองค์ตามการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล มีแนวคิดสำคัญคือ

2.1 แนวคิดเรื่องบุคลาธิษฐาน เป็นแนวคิดที่ใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญและจุดตั้งต้นของนิทานกับการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ตัวละครเทพสามฤดู โดยมีเรื่องราวของการจุติลงมาเกิดของเหล่าเทพเจ้าผู้มีอำนาจจากบัญชาของพระอิศวรให้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์โดยผันเปลี่ยนกันปรากฏร่างของพระพิรุณ (บุรุษ) – ฤดูฝน นางเมขลา (นารี) – ฤดูหนาว และพระราหู (ยักษ์) – ฤดูร้อน ซึ่งสะท้อนแนวคิดของบุคลาธิษฐานของฤดูกาลกับบุคคลต่างเพศและต่างรูปลักษณ์อันมีนัยยะ ดังบทกลอนในนิทานตอนหนึ่ง ดังนี้

“กายถูกเปลี่ยนสามฤดูให้รู้เหตุ
ฤดูร้อนกายเพนยักษ์มีศักดา
เพนมนุษย์ฤษพงษ์อันองอาจ
ฤดูหนาวเหมือนสัตว์ที่ผันแปร

จำสัเกตฟังคำที่ร่ำว่า
แม่นว่าน่าฝนนั้นกายผันแปร
ต้องเปลี่ยนชาติเปลี่ยนนามตามกระแส
เป็นสาวสัสมศรีนารีนาง”

และ	“นางวันทาอาจารย์แจ้งการเกิด	ตามกำเนิดวนเวียนเปลี่ยนรูปร่าง
	<u>เข้าฤดูเหมันต์หลานเปนนาง</u>	ต้องตามอย่างจรรู้ฤกษ์มี
	<u>เข้าวันสันต์นั้นกายเปนชายโคม</u>	งามประโลมล้ำมนุษย์ผ่องผุดศรี
	ถึงคิมหันต์นั้นเวียนเปลี่ยนอินทรีย์	เปนยักษ์ร้ายกาจชาติกุ่มกัณฑ์
	พระอิศวรบัญชาให้มาเกิด	<u>ร่วมกำเนิดสามองค์วงศ์สุวรรณ</u>
	<u>เปนองค์เดียวเปลี่ยนฤกษ์อยู่ด้วยกัน</u>	ตัวหลานคือว่านางมณี”

จุดเด่นของนิทานคือมีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้าและมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ซึ่งตรงตามจริตของคนไทยทั่วไป การปรากฏชื่อและคุณสมบัติพิเศษของเทพเจ้าได้รับอิทธิพลความคิดหนึ่งมาจากอินเดีย ทำให้นิทานไทยมีชื่อและเรื่องของเทพเจ้าอินเดียปรากฏด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่พบบ่อยในนิทานมหัศจรรย์ของไทย อิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ที่มีลักษณะของพหุเทวนิยม กล่าวคือเป็นศาสนาที่ยอมรับนับถือเทพเจ้าหลายพระองค์ เทพเจ้าของพราหมณ์มักเกี่ยวโยงกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพราะตามความเชื่อในศาสนาเชื่อว่าธรรมชาติมีจิตวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของเทพต่าง ๆ ที่ท่ามกลางสรรพสิ่งรายล้อมวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งแผ่นดิน ผืนน้ำ ท้องฟ้า โลก ดวงดาว และจักรวาลจึงล้วนมีชีวิต พลังชีวิตจะสำแดงออกมาทางปรากฏการณ์ธรรมชาติซึ่งมองกันว่ามิธานภาพของเทพเจ้าที่สามารถให้คุณและโทษแก่มวลมนุษย์ได้ (Preyawanit, 2013)

ดังนั้น แนวคิดหนึ่งในการสร้างสรรค์นิทานคือ การใช้บุคลาธิษฐานธรรมชาติคือ “ฤกษ์กาล” เป็นเทพเจ้าทั้งสามพระองค์ตามคุณลักษณะและคุณสมบัติพิเศษของเหล่าเทพ ได้แก่ พระพิรุณแทนสายฝนในฤดูวัสสานะ (วสสาน) พระราหูแทนลมร้อนในฤดูคิมหันต์ (คิมหาน) และนางจินดาเมขลาแทนลมหนาวในฤดูเหมันต์ (เหมันต) ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการสร้างตัวละครซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า มีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์และจับกลุ่มตัวละครทั้งสามตามเวทตำนานและความเชื่อเรื่ององค์ประกอบของธรรมชาติ และปรากฏการณ์ธรรมชาติล้วนมีเทพเจ้าประจำอยู่

2.2 แนวคิดเรื่องการอวตารหรือการแบ่งภาค ในนิทานมีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้าซึ่งทำให้เกิดแนวคิดเพื่ออธิบายลักษณะของการลงมาเกิดของเทพทั้งสามพระองค์ที่อยู่บนสรวงสวรรค์ แต่ได้รับบัญชาจากพระอิศวรให้ลงมาจุติในร่างมนุษย์ตามที่ท้าวตรีภพได้ทำพิธีบวงสรวงขอพระไอรสต่อพระอิศวรเพราะไม่มีทายาทเป็นผู้สืบทอดบัลลังก์จึงเป็นเหตุให้เทพทั้งสามแบ่งภาคลงมา ซึ่งสะท้อนแนวความคิดเรื่องการอวตารซึ่งแปลตามรูปศัพท์จากธาตุ อว+ตภา หมายถึง การก้าวลงมาเกิดหรือการแบ่งภาคลงมาเกิด ดังพระบรมราชาธิบายถึงความหมายของคำและขยายความถึงบุคคลผู้อวตารซึ่งใช้กับผู้วิเศษทั้งพระผู้เป็นเจ้าและเทวดาใด ๆ แบ่งภาคลงมาก็เรียกได้ว่าเป็นการอวตาร (King Mongkut, 1973) ซึ่งแนวคิดนี้คือจุดเริ่มต้นของเรื่อง ดังกลอนตอนหนึ่งดังนี้

“จำเราจะต้องให้ลงไปเกิด	ให้ประเสริฐสืบกษัตริย์ราชหงส์
จึงบัญชากับพิรุณสุริวงษ์	กับทั้งองค์เมขลาสุมามาลย์
อีกทั้งพระราหูสุริยักษ์	จงร่วมจิตรคิดรักสมัครสมาน
ทั้งสามองค์แบ่งภาคจากวิมาน	สู่ฐานตรีภพสบสกุล
ทั้งสามเจ้ารวมวงษ์เปนองค์หนึ่ง	ฤกษ์จึงเปลี่ยนคนละหน
พระพิรุณลงไปในสากล	ฤกษ์ฝนรูปทรงจงลงกาย

ถึงหมันต์กลีบองค์ดำรงสร้าง
ถึงคิมหันต์นั้นราหูคงสู่กาย
ต่างรับรองค์พระสยามบรมนารถ
ก็แบ่งภาคมาทั้งสามฤดู

เปลี่ยนให้นางนาเริ่มฉนิฉาย
เพนยักษร้ายเปลี่ยนตามสามฤดู
พิรุณราชเมขลาพระราหู
สถิตย์อยู่ยังครรภักถยา”

จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความคิดเรื่องอาร์คไทป์ในด้านปรัชญาและศาสนาและเทพปกรณัม คือต้นแบบของการรับรู้และความเข้าใจของมนุษย์ (Aungthonggumnerd, 2013) ซึ่งความคิดเรื่อง การอวตารหรือแบ่งภาคเป็นความคิดที่ปรากฏในเทพปกรณัมศาสนาซึ่งมีความเชื่อว่าเทพเจ้าสามารถลงมา สู่โลกมนุษย์ด้วยการแบ่งภาคและสำแดงในรูปของมนุษย์และรูปอื่นได้เพื่อลงมาปฏิบัติพันธกิจ

2.3 แร้งบันดาลใจการสร้างสรรค์ตัวละครเอก

เทวดานานและนิทานอธิบายเหตุของเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ธรรมชาติ

ที่มาของการสร้างสรรค์บทบาทของเทพสามฤดูที่เกิดมาจากการรับรู้ข้อมูลจากเทวดานานที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับธรรมชาติเป็นบุคลาธิษฐานแทนปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ อันนำมาจากเทวดานาน ทั้งจากอินเดียและไทย ทำให้เข้าใจภูมิหลังของตัวละครเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ ธรรมชาติ ดังนี้

• พระพิรุณหรือพระวรุณ

ตามเทวดานานของไทยกล่าวถึงบทบาทของพระพิรุณเป็นเทพแห่งสายฝนหรือเป็นตัวแทนแห่ง ธาตุน้ำ ชื่อเดิมคือ “วรุณ” มีรูปร่างสีขาวเมฆ มีความเมตตากรุณา บางตำนานกล่าวว่าพระวรุณคลให้บังเกิด ขึ้นตอนกวนเกษียณสมุทรพร้อมกับน้ำอมฤต มีพระธิดาคือเมขลา (Tong, 2010) ในสมัยพระเวทเดิมเรียกว่า พระวรุณเป็นเทพเจ้าที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งในสมัยพระเวท (MacDonnell, 1981) ในวรรณคดี สันสกฤต พระวรุณเป็นเทพเจ้าบนท้องฟ้าอีกพระองค์หนึ่งจากศัพท์ว่า วรุณ เป็นคำนาม पुलันค์ แปลว่า ท้องฟ้าซึ่งปกคลุมสรรพสิ่ง มาจากธาตุวฤ แปลว่า ปกคลุมหรือห้อมล้อม พบโคลกในคัมภีร์ฤคเวทกล่าวถึง พระวรุณทรงบัญชาให้น้ำไหลลงสู่โลกอย่างไม่ขาดสาย (Griffith, 1973) อาจกล่าวได้ว่าพระวรุณนั้นเป็น ผู้ประทานน้ำในสวรรค์ของพระองค์ตกลงมายังโลกมนุษย์จึงเป็นที่มาของเทพเจ้าแห่งสายฝน และเหตุผล หนึ่งที่คนไทยรู้จักพระวรุณเพราะคนไทยรับความคิดเรื่องนี้เข้ามามากกว่าเทพพระองค์อื่นที่ปรากฏร่วมกับ พระวรุณในคัมภีร์อินเดียโบราณอย่างพระอิติ พระมิตร พระอรรยมัน พระอัคนี เป็นต้น

พระวรุณเป็นเทพเก่าแก่ของพวกอารยัน ในสมัยพระเวทได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ให้กำเนิดจักรวาล และควบคุมธรรมชาติทั้งหมด เช่น ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลให้มีลำธาร แม่น้ำ แสงอาทิตย์ แสงจันทร์ และพืชพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ เพื่อผดุงชีวิตสัตว์โลก (Intarawut, 1977) นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็น ผู้ขยายโลกให้กว้าง ทรงทำให้ดวงอาทิตย์เคลื่อนคล้อย และเป็นผู้ทรงควบคุมฤดูกาลต่าง ๆ ดังนั้น พระองค์ จึงทรงเป็นเทพที่มีหน้าที่เกี่ยวกับน้ำฟ้าและสายน้ำ พระองค์ทรงควบคุมกระแสน้ำและยังให้แม่น้ำไหลลงสู่ ทุ่งมหาสมุทรโดยไม่ให้ล้นทะเล ทรงเป็นผู้กำกับน้ำในห้วงพื้นอากาศโดยประดิษฐ์กล่อง (เมฆ) เพื่อเก็บน้ำ ไว้ประพรมลงสู่สวรรค์ บรรยาภาศ และโลกมนุษย์ (Rungruengsri, 1980) ซึ่งมีการกล่าวอ้างอิงอยู่ในตำรา กำเนิดเทวดาที่แพร่หลายในประเทศไทย โดยนักเทวดานานของไทยผู้ศึกษาเทวดานานอินเดียแล้วนำมาเขียน หนังสืออธิบายไว้หลายเล่มถึงการเปลี่ยนบทบาทของพระวรุณหลังการยกพระวิษณุให้เป็นเทพผู้สูงส่งแทน ทำให้พระวรุณได้รับความนับถือในฐานะใหม่คือเทพผู้ประทานน้ำให้แก่มนุษย์แทน ซึ่งภายหลังชาวไทยนิยม เรียกชื่อว่า พระพิรุณ (Prinoy, 2012) ที่กลับกลายเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าแห่งน้ำทั้งหลาย

การปรากฏชื่อพระวรุณในวรรณคดีไทยเป็นเครื่องแสดงและยืนยันความเป็นสัญลักษณ์แห่งเทพเจ้าประจำโลกบาลทั้งสี่ คือ พระอินทร์ พระยม พระวรุณ และพระอัคนีทรงมาอวยพรแก่สีกษัตริย์ในมหากาพย์มหาภารตะกล่าวถึง พระวรุณว่าทรงเป็นโลกบาลครองทิศตะวันตกและเป็นเทพแห่งฝนและทะเล ซึ่งมีปรากฏในบทละครเรื่องสาวิตรีเป็นพระราชนิพนธ์ของ King Mongkut (1940) ดังนี้

พระอินทร์ ๑ ตัวเราโลกบาลทั้งสี่ทิศ เรื่องฤทธิ์สามารถอำนาจใหญ่ ทั้งสี่ประนอมพร้อมใจมา
ประสาทพรให้ในครานี้ ตัวเราศักรินทรปิ่นอมร อำนวยพรแด่กษัตริย์ทั้งสี่ ให้ทรงศักดิ์
กระเดื่องเรื่องฤทธิ์ และไพร่ปลาศทั้งนอกใน

พระยม ๑ ตัวเรายมราชประสาทพร ให้ทรงธรรมถาวรมิหย่อนได้ ครอบครองไพร่ฟ้าผู้เข้าไท
เปรมพร้อมไพร่กรมไพร่ของฝูงชน

พระวรุณ ๑ ตัวเรารุณอุทกราช ประสาทพรว่าขอให้ฝน ตกดีทั่วไปในมณฑล เพื่อฝูงชนขึ้นบาน
สราญดี

พระอัคนี ๑ ตัวเร่ออัคนีมีเดชะ ประสาทพรเพิ่มเฉลิมศรี ให้สิ่งองค์สมประสงคในพลีเดช
กระเดื่องเรื่องศรีทั่วโลก

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือเรื่องสาวิตรีนี้นับถือว่าเป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งถ่ายทอดเรื่องราวโดยมีต้นเรื่องจากวรรณคดีสันสกฤต คือ มหากาพย์มหาภารตะของอินเดีย (Sujachaya, 2014) เพราะในช่วงนั้นมีการแปลวรรณคดีสันสกฤตเป็นภาษาไทยหลายเรื่องโดยอาศัยต้นฉบับภาษาอังกฤษ โดยรัชกาลที่ 6 ทรงริเริ่มนำการด้นนิยายมาถ่ายทอดจึงทำให้คนไทยรู้จักและรับรู้อย่างแพร่หลาย

• นางจินดามะขลา

เป็นเทพธิดามีรูปร่างงดงามซึ่งปรากฏชัดอยู่ในเวทตำนานของไทย กล่าวในสยามเทวาว่านางมะขลาเป็นเทพธิดาแห่งท้องทะเล และเป็นพระธิดาเพียงพระองค์เดียวของพระพิรุณด้วย นางมะขลาได้รับฉายาว่าพระสมุทรเทวีเป็นเทพผู้มีอำนาจควบคุมลมฟ้าอากาศได้ตั้งใจ อาวุธคู่ใจคือแก้วมณี คุณสมบัติสำคัญของแก้วมณีคือทำให้เกิดแสงสว่างวาบในท้องฟ้าได้ (Tong, 2010) จึงเป็นต้นเหตุของการเกิดฟ้าแลบนั่นเอง เช่นเดียวกับในรัตนเทวีปกรณ์มีการกล่าวถึงนางมะขลาในฐานะเป็นบริวารของพระวรุณ ซึ่งไม่ว่าพระวรุณจะไปที่ไหนนางก็จะติดตามไปด้วย (Wattanamat, 2003) ดังนั้นจึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดความคิดเรื่องฤดูกาลเพราะหากพระวรุณเป็นตัวแทนแห่งฤดูฝนผ่านมาแล้ว นางมะขลาผู้ติดตามหลังจากพระวรุณจึงเป็นตัวแทนแห่งฤดูใหม่ที่เข้ามา คือ ฤดูหนาว ซึ่งเหมือนกับลำดับการผันเปลี่ยนของฤดูกาล เมื่อความรู้ของคนไทยเรื่องของนางมะขลาในฐานะผู้สร้างปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จึงได้ถูกนำมาสร้างเป็นตัวละครในนิทานด้วย ซึ่งสัมพันธ์กับพระพิรุณเพราะมีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของฟ้าฝนที่สอดคล้องกัน เพราะพระพิรุณในความรู้ของคนไทยคือ เทพแห่งน้ำและผู้บันดาลฝนที่ทำให้เกิดมหาสมุทรที่นางมะขลาทำหน้าที่ดูแลปกป้องนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบที่มาของตำนานดังกล่าวที่ทำให้เกิดแนวคิดภายหลังคือ นิทานพื้นบ้านภาคกลางของไทย และวรรณคดีสุริยาศาสตร์ที่ยกเอามาเล่าเป็นเรื่องราวที่มาของปรากฏการณ์การเกิดฟ้าร้องและฟ้าแลบ จากนิทานอธิบายเหตุว่าเกิดจากแสงสว่างของดวงแก้วมณีวิเศษซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำของนางมะขลาเป็นต้นเหตุให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าว และในวรรณคดีไทยเรื่องสุริยาศาสตร์ได้เล่าขานด้วยการผูกเรื่องเล่าเทวดาอัฐเคราะห์ และเรื่องมะขลาภิรามสุรอย่างกลมกลืนเพื่อเล่าถึงความเกี่ยวข้องระหว่างนางมะขลา รามสุรและราหูในเหตุการณ์หลังราหูคลาญพันธนาการดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ครั้นพระอิศวร

ตรัสปรึกษาพระราหูลักแอบตีม้น้ำอมฤตจากปราสาทไปซึ่งพระอิศวรทรงยกโทษให้แล้วสั่งให้พระราหูไปตามนางเมขลาและชิงดวงแก้วของนางกลับมา พระราหูรับพระบัญชาและไปหาสหาย คือ รามสูรให้ไล่ล่าเมขลาเพื่อเอาแก้วมณีที่นางลักมาให้ราหูไปถวายคืนพระอิศวรเพื่อเอาความดีความชอบ (Phisphumvidhi, 2005) แต่ระหว่างไล่ล่าด้วยอำนาจของขวานรามสูรและแก้วมณีของนางเมขลาทำให้เกิดประกายแสงและเสียงกึกก้องกลายมาเป็นปรากฏการณ์บนท้องฟ้าเป็นฟ้าคะนองในช่วงฝนตก แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดจับกลุ่มตัวละครขึ้นคือพระพิรุณ นางเมขลา และพระราหูเข้ามารวมเป็นเทพแห่งฤดูกาลเพราะต่างเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติบนท้องฟ้าทั้งสิ้น

• พระราหู

ราหูเป็นบุคลาธิษฐานของปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างหนึ่งคือ การเกิดคราส ได้แก่ ปรากฏการณ์จันทรุปราคาและสุริยุปราคาซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ของความมืดและความสว่างทำให้พระราหูเป็นหนึ่งในเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ในสมัยโบราณมนุษย์เกิดความหวาดกลัวและเชื่อว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดจากอำนาจลึกลับ จึงมีการสร้างตำนานและเล่าขานผูกโยงเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติกับการมีอยู่ของตำนานเทพเจ้าและอสูรผู้มีฤทธิ์คือ พระราหูซึ่งเป็นหนึ่งในเทพตำนานที่เล่าขานและสืบทอดต่อกันมานับแต่บัดนั้น เรื่องราวของพระราหูยังปรากฏอยู่ในวรรณคดีและนิทานหลายเรื่องทำให้เกิดความรับรู้ของคนไทยว่าราหูเป็นยักษ์ตนหนึ่ง มีพลังกำลังมาก น่าเกรงขาม อุบิสัยเป็นนักเลง อารมณ์ร้อน เกี้ยวกราด ดุตัน (Dumsri, 1995) เป็นสัญลักษณ์แทนความเร่าร้อนภายในจิตใจ และเป็นผู้ทำให้เกิดคราสตามตำนานคือพระราหูเป็นอสูรผู้สามารถกลืนกินพระอาทิตย์ได้ทั้งดวงซึ่งมีความแข็งแกร่งและทานทนต่อความร้อนมหาศาลของพระอาทิตย์ได้ จึงอาจเป็นสาเหตุให้ได้รับเลือกเป็นเทพเจ้าประจำฤดูร้อน ประกอบกับการปรากฏตัวร่วมกับนางเมขลาในเทพตำนานไทยและวรรณคดีสุริยาศศิธร ทำให้ราหูมีความเกี่ยวข้องกับนางเมขลา และความสัมพันธ์กับการเกิดปรากฏการณ์บนท้องฟ้า

ในนิทานวัดเกาะมีการยกบทบาทของพระราหูไว้เป็นตัวเอกและมีบทบาทมากกว่าเทพทั้งสองก่อนหน้าอย่างมาก ในละครที่นำมาสร้างใหม่มีเรื่องราวและเหตุการณ์ของพระราหูกล่าวถึงบ่อยครั้งและมีความถี่มากในฐานะยักษ์ที่มีรูปลักษณ์และอุปนิสัยที่แตกต่างจากเทพทั้งสองพระองค์ แม้แต่การเปิดฉากเริ่มต้นเป็นเหตุการณ์ประสูติกาลของพระนางมณีให้กำเนิดพระโอรสเป็นยักษ์ราหูซึ่งเป็นปฐมเหตุให้ถูกเนรเทศซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของนิทานเรื่องนี้ ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจของการสร้างโครงเรื่องในนิทานข้างต้นด้วยการสร้างสรรค์ให้พระเอกเป็นยักษ์โดยมีนางเอกเป็นมนุษย์และเป็นเจ้าหญิงโฉมงามย่อมเป็นความแตกต่างที่ดึงดูดให้ชวนติดตามเรื่องคล้ายกับรูปแบบความคิดการสร้างคู่ตรงข้ามอย่างนิทานเทพนิยาย เช่น โฉมงามกับเจ้าชายอสูร เจ้าชายกบ เป็นต้น ทั้งยังเป็นการพลิกบทบาทพระราหูจากเทพอสูรฝ่ายร้ายให้เป็นพระเอกซึ่งมีวิธีการดังนี้

การแปลงตัวร้ายให้กลายเป็นพระเอกในอุดมคติของละครไทย

พระราหู เป็นตัวละครเอกแบบอุดมคติในนิทานไทยที่มีคุณธรรมอันล้ำเลิศทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายได้ด้วยคุณงามความดีมีความกตัญญูเป็นเลิศและเป็นผู้มีบุญญาธิการสูงส่ง มีเทพเจ้าคุ้มครองรักษาประจำกายเสมอ บทบาทพระราหูที่ได้รับการนำเสนอในนิทานจึงมีความโดดเด่นมากที่สุด นับตั้งแต่เริ่มเรื่องที่พระราหูได้แบ่งภาคจิตยังนครอุดมเป็นเด็กทารกในร่างของยักษ์ เป็นการเปิดเรื่องและทำให้เกิดการดำเนินเรื่องต่อจากสาเหตุที่พระโอรสเป็นยักษ์จึงถูกเพ็ดทูลว่าเป็นกาลกิณีแก่บ้านเมือง นับ

ว่าเป็นมูลเหตุเริ่มต้นของนิทานเรื่องนี้ จนไปถึงการดำเนินเรื่องแบบขนบนิยมของนิทานไทยที่เริ่มต้นด้วยความแปลกพิสดารของตัวละครเอกที่เป็น ทำให้ภายในราชสำนักเกิดความวุ่นวาย และเรื่องก็ดำเนินต่อไปได้ก่อนจะจบด้วยดีตามแนวความคิดที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังบทกลอนตอนที่ถูกเนรเทศออกนอกเมือง แต่มีเทพคุ้มครองจึงรอดปลอดภัย ดังนี้

“แสนสงสารหน่อน้อยเขาลอยน้ำ	ละลอกซัดคลื่นซัดเพียงตัดไชย
อันแพน้อยลอยน้ำแทบคว่ำไป	เทพไทยช่วยชูพระกุมาร
กุมารว่าเหวหะเลลึก	เสียงครื้นครึกคลื่นซัดอยู่ฉาดฉาน
ทรงโสกาอาไลยเพียงวายปราณ	คิดถึงมารดาจำจะเศร้าทรวง”

อุปนิสัยของพระราหูในฐานะตัวละครเอกได้รับการถ่ายทอดเป็นภาพของพระเอกในอุดมคติในลักษณะหนึ่งถึงแม้มีรูปลักษณ์เป็นยักษ์แต่มีได้ร้ายกาจแต่อย่างใด อันที่จริงในบรรดาพระเอกในนิทานไทยไม่ว่าจะเป็นขุนแผน พระลอ อิเหนา พระสุธน เป็นต้น ล้วนแต่มีชายาหลายคนแต่สำหรับพระราหูในเรื่องนี้กลับเป็นพระเอกรักเดียวใจเดียวแบบเดียวกับพระรามที่มีนางสีดาเพียงผู้เดียว ด้วยจิตใจที่มั่นคงในความรักที่มีต่อนางสุวรรณอัมพร จึงนับว่าเป็นจุดเด่นของพระเอกไทยในอุดมคติอย่างหนึ่ง

แม้จะมีพระเอกไทยในอุดมคติอย่างพระราหูแล้ว ก็ยังมีพระเอกอีกคนในเรื่องคือ พระพิรุณ แม้จะได้รับการกล่าวถึงไม่มากเท่าพระราหูก็ตาม แต่ภาพที่สะท้อนผ่านพระพิรุณทำให้เห็นขนบของนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ อันเป็นเครื่องยืนยันว่าแม้จะมีพระเอกในอุดมคติแล้วก็ยังคงไม่ทิ้งรูปแบบเดิมคือ พระเอกในแบบที่พบเป็นปกติในนิทานไทย ประเภทที่มีชายาหลายคนและมักลักลอบเข้าหาตามรูปแบบของชายเจ้าชู้ เพราะตัวละครพระพิรุณมีรูปร่างและมีคู่ครองเป็นนางไม้และมีบุตรด้วยกันก่อนจะครองคู่กับนางอัปสรสวรรค์ ซึ่งลักษณะนี้มักพบในนิทานไทยหลายเรื่อง เช่น การะเกด สังข์ศิลป์ไชย พระสุธน ไชยเชษฐ เป็นต้น

บทสรุป

นิทานวัดเกาะเรื่องเทพสามฤดูจัดว่าเป็นนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่งที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของคนไทย โครงเรื่องของนิทานมีแนวคิดหลักตามขนบของนิทานไทยและพ้องกับแนวคิดนิทานสากลมีร่องรอยของการได้รับอิทธิพลจากนิทานต่างชาติ และผสมผสานทางความคิดจากหลายแหล่งเพื่อคิดปะติดปะต่อเรื่องราวกับจินตนาการมาเป็นต้นทุนและนำมาสร้างใหม่เป็นนิทานไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีความสอดคล้องกับคำสอนในพุทธศาสนา ส่วนตัวละครหลักมีแนวคิดบุคลาธิษฐานธรรมชาติซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนั้นยังพบแนวคิดเรื่องการอวตารหรือการแบ่งภาคเป็นมูลเหตุไปสู่การจับกลุ่มตัวละครและดำเนินเรื่องในนิทานด้วยกลุ่มเทพเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอันเป็นบุคลาธิษฐานของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบนท้องฟ้าลักษณะหนึ่ง และตรงกับบุคลิกลักษณะเฉพาะซึ่งมีรูปลักษณ์และอุปนิสัยที่แตกต่างกันไปเพื่อใช้แทนเป็นฤดูกาลต่าง ๆ การสร้างสรรค์ตัวละครจึงได้แรงบันดาลใจหนึ่งมาจากเทวดานานปรัมปรา เป็นพื้นฐานความคิดประกอบกับจินตนาการทำให้เกิดนิทานเรื่องใหม่ สอดคล้องกับ Sujachaya (2014) ที่กล่าวถึงนิทานในระยะแรกคือเทวดานานต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลส่งต่อไปสู่การสร้างสรรค์วรรณคดีนิทานไทยในเวลาต่อมา นับว่าเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งของเทวดานานต่อการรังสรรค์ให้เกิดวรรณคดีนิทานไทยอันสะท้อนประโยชน์ของแหล่งความรู้เทพปกรณัมโบราณ และความไม่หยุดนิ่งของความคิดสร้างสรรค์ซึ่งยังคงทำให้เกิดการรังสรรค์นิทานและเรื่องเล่าใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากนิทานเรื่องสามฤดูได้รับความนิยมนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์จำนวนหลายครั้งจึงมีประเด็นที่น่าสนใจให้ศึกษา เพราะลักษณะและพฤติกรรมของตัวละคร โดยเฉพาะละครในสื่อสมัยใหม่ มีการตัดหรือเพิ่ม ตัดแปลงและพัฒนาใหม่ซึ่งมีแนวโน้มจะยกย่องบุคคลด้วยความสามารถไม่ใช่ชาติกำเนิด สะท้อนภาพผู้หญิงเก่ง สะท้อนสังคมและเสนอภาพพระเอกในอุดมคติที่มีภรรยาเพียงคนเดียวอย่าง ที่เน้นบทบาทพระราหูในประเด็นนี้ซึ่งน่าศึกษาเพราะเป็นภาพสะท้อนความคิดและพฤติกรรมที่ดำเนินตามกฎหมาย ค่านิยมและมาตรฐานสังคมสมัยใหม่ ดังนั้นจึงน่าศึกษาละครโทรทัศน์เรื่องเทพสามฤดูในปัจจุบัน ตลอดจนละครที่เคยถ่ายทอดโดยสถานีโทรทัศน์ในยุคก่อนเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบโครงเรื่อง และพฤติกรรมตัวละครอันเป็นภาพสะท้อนสังคม ค่านิยม ความคิด และความเชื่อของคนไทยในสังคมนะหว่างโลกอดีตกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมใหม่ในโลกปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “เรื่องเล่าราหูในสื่อสมัยใหม่ : การสร้างสรรค์และบทบาทในบริบทสังคมพุทธศาสนาไทย” ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจาก The 100th Anniversary Chulalongkorn University Fund for Doctoral Scholarship และทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” ปีการศึกษา 2562 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

References

- Aungthonggumnerd, C. (2013). The Avatar in Hinduism. *Journal of Humanities*, 20(1), 1–22.
- Chaowlitprapan, P. (2006). **Unnatural Sexual Relations in Thai Tale**. Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Chotamra, L. (1969). **Stories of Press, to Know to Laugh**. Bangkok : Praepittaya.
- Debyasuvarn, B. (1972). **Transition of Thai Literature**. Bangkok : the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbook Project.
- Dumsri, W. (1995). Folktale : Phra Rahu. *San Nakhon Si Thammarat*, 25(11), 83–97.
- Griffith, R. (1973). **The Hymns of Rig-Veda**. Delhi : Motilal Banarsidass.
- Intarawut, P. (1977). **Hinduism and Iconography**. Faculty of Archaeology, Silpakorn University.
- King Mongkut, H. M. (1940). **Drama : Sakuntala**. Bangkok : Business Government of Organization.
- King Mongkut, H. M. (1973). **God and Things to Know**. Bangkok : Dhambunnakan.
- MacDonnell, A. A. (1981). **Vedic Mythology**. Delhi : Ideological Book House.
- Na Thalang, S. (2016). **Creative Folklore : Dynamics and Application of Folklore in Contemporary Thai Society**. Bangkok : Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre.

- Nimmanhaemin, P. (2008). **Folktales Studies**. Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Peerasathien, U. (1986). **An Analytical Study of Tale Types and Motifs in Pannasa Jataka**. Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Phisphumvidhi, P. (2005). **Suriya Sasidhorn**. Bangkok : Matichon.
- Preyawanit, N. (2013). Deified Nature. *NAJUA : History of Architecture and Thai Architecture*, 10(suppl.), 210–233.
- Prinoy, S. (2012). **Mythology**. Bangkok : Yipsee.
- Raksamani, K. (2004). **Mythological Tales**. Bangkok : Maekumpang.
- Rungruengsri, U. (1980). **Vedic Mythology**. Faculty of Humanities, Chiang Mai University.
- Sujachaya, S. (2014). **Literature of Thai Tale**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Thitathan, S. (1994). In **Local, There are Many Stories and Games**. Bangkok : Matichon.
- Thompson, S. (1997). **Folklore**. London : University of California Press.
- Tong, S. (2010). **Siam Deva**. Bangkok : Matichon.
- Wattanamahat, K. (2003). **Rattana Deveepakorn**. Bangkok : Institute of Creative Books.
- Yuyen, N. (2003). The Analysis of the Koh Temple's Principal Female Characters. *Journal of the Faculty of Arts, Silpakorn University*, 25(2), 65–107.